

Partlet (Paretlette): İşlevselden Estetiğe Tarihsel Bir Aksesuar Giysi

Partlet (Paretlette): A Historical Accessory Garment from Functional to Aesthetic

Meltem OK ^{1,*}, Leyla Öğüt ²

¹ Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü

² Dokuz Eylül Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi, Tekstil ve Moda Tasarımı Bölümü

MAKALE BİLGİSİ

Derleme Makale

Geliş Tarihi: 23.02.2026

Kabul Tarihi: 22.06.2026

Anahtar Kelimeler:

Giysi tarihi, Rönesans, Partlet, Aksesuar giysi, Giysi parçası.

ÖZ

Tekstil ve giysiler, işlevselliklerinin yanı sıra estetik görünüm ve statü gibi çeşitli amaçlarla üretilmiş; kimi zaman bu özelliklerden yalnızca biri, kimi zaman ise birkaçı aynı giysi üzerinde bir arada kullanılmıştır. İşlev ve estetiğin birlikte görüldüğü en güzel örneklerden biri de Rönesans Dönemi'nde kullanılan "partlet" adı verilen giysi parçalarıdır. Bu çalışmada, partletlerin kullanım amaçları, işlev ve estetik özellikleri, kumaş ve süsleme teknikleri literatür taraması ışığında ortaya konularak ortaya çıktığı dönemin teknolojik, sosyal ve kültürel bağları ile ilişkilendirilmeye çalışılacaktır. Rönesans Dönemi'nden günümüze kadar hem geleneksel giyim kuşamda hem de çağdaş moda içinde varlığını sürdüren bu giysi parçasının Batı modasına ilham kaynağı olmaya devam edeceği görülmektedir. Rönesans Dönemi'ne ait bu giysi parçası kapsamında yapılan çalışmanın dönem giysileri üzerine çalışan tasarımcı ve sanatçılara kaynak olabileceği gibi, konu ile ilgili alan yazına da katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

ARTICLE INFO

Review Article

Received 23.02.2026

Accepted: 22.06.2026

Keywords:

History of clothing, Renaissance, Partlet, Accessory clothing, Piece of clothing.

ABSTRACT

Textiles and clothing were produced for a variety of uses, including functionality, aesthetic appearance, and condition. Sometimes only one of these features was used, and sometimes several were combined in the same piece. One of the most striking examples of the common combination of choice and loss is the garments known as "partlets" used during the Renaissance. In this study, the purposes of partlets, their functional and aesthetic characteristics, fabrics, and decoration techniques will be examined in light of a literature review and related to the technological, social, and cultural connections of the period in which they emerged. It is evident that this garment, which has continued to exist in both traditional clothing and contemporary fashion from the Renaissance period to the present day, will continue to be a source of inspiration for Western fashion. It is believed that this study on this Renaissance-era garment can serve as a resource for designers and artists working on period costumes, as well as contribute to the relevant literature on the subject.

* Sorumlu yazar.

* meltem-ok4@hotmail.com

GİRİŞ

Giyim kültürünün değişiminde en önemli etkenlerden biri, 15. yüzyılda ortaya çıkan yeni matbaa teknolojisidir. Matbaanın yaygınlaşmasıyla birlikte giyim uygulamaları, kumaş türleri ve moda anlayışına ilişkin bilgiler daha hızlı yayılmıştır. Özellikle veba salgınının ardından ticaretin gelişmesi ve zenginleşen sınıfın Rönesans saraylarıyla artan iletişimi, giyim ve kumaş alanında hem ilginin hem de tüketimin artmasına yol açmıştır. (Rosenthal, 2009: 39). Bu süreç, yeni moda eğilimlerinin ortaya çıkmasına zemin hazırlarken kumaşlara erişimin kolaylaşması ve üretim tekniklerinin gelişmesiyle birlikte gösterişe dayalı tüketim anlayışını da beraberinde getirmiştir. 1520-1529 yıllarında hem erkekler hem de kadınlar, daha sonra fırfıra dönüşecek olan boyun ve manşetleri süsleyen yüksek dik yakalı gömlekler giymeye başlamışlardır (De Young, 2020). Dönemin kadın giysilerinde üst beden kısmını oluşturan korsajların oldukça açık yakalı tasarlanması, hem mahremiyet hem de vücut ısısının korunması açısından çeşitli sorunlar yaratmıştır. Muhtemelen bu nedenle saray tarafından bazı önlemler alınmaya çalışılmıştır. Madrid Sarayı'nın başlattığı stil değişiklikleri arasında, açık dekolterilerin sınırlandırılması da yer almaktadır. Korsajların boyuna kadar kapalı biçimde tasarlanmasına kadar geçen süreçte partletler, yüksek yakalı korseler ve peçeler bu açıklıkları kapatmak amacıyla kullanılmıştır (De Young, 2020).

Özellikle aristokrat çevrelerde bedenin idealize edilmesine yönelik estetik anlayışın güçlenmesiyle birlikte sertleştirilmiş korseler yaygınlaşmıştır. Fransa Kralı III. Henry'nin, Catherine de Medici'nin İtalya'dan getirdiği korselere ilişkin bir ferman yayımladığı bilinmektedir. “Corps à baleines” ya da “balina gövdesi” olarak adlandırılan bu korseler başlangıçta ahşaptan üretilmiş, daha sonra ortopedik nitelik kazanacak ölçüde sertleştirilmiştir. Rönesans tablolarında görülen ince silueti sağlayan bu giysiler, aynı zamanda nefes darlığı, organ deformasyonu ve çeşitli fiziksel rahatsızlıklara yol açabilecek kadar sıkı kullanılmıştır (L’association de l’Édit de Roussillon, n.d.). Terzilik mesleğinin gelişmesi, giysi üretim tekniklerinin ilerlemesi ve aristokrasinin gücünü gösterme isteği, bedenin biçimlendirilmesini moda anlayışının önemli bir parçası haline getirmiştir.

O dönemde korse olarak adlandırılan parça, günümüzdeki şekliyle vücudu daha zayıf göstermek için giyilen bir destek giysiyi değil, giysinin üst beden kısmını ifade etmektedir. Dolayısıyla elbiselerin yaka açıklıkları korsenin yaka açıklığı anlamına da gelmektedir. Tüm bu nedenlerle Avrupa sarayları da yeni önlemler almış ve doğal olarak partlet gibi giysi parçaları ortaya çıkmıştır.

Siluetlerdeki bu dönüşüm, partlet gibi tamamlayıcı giysi parçalarının ortaya çıkışına zemin hazırlamıştır. Partletlerin ilk kez 15. yüzyılın sonlarında ortaya çıktığı ve muhtemelen boyun çevresine bağlanan basit bir eşarp ya da fuların zamanla gelişmesiyle biçimlendiği düşünülmektedir. Burgonya kıyafetlerinde yaygın olarak görülen bu parça, özellikle düşük yakalı giysileri kapatmak amacıyla kullanılmıştır (Griggs, 2025). Erkeklerin de 15. yüzyılda partlet giydiklerinden söz edilse de bu giysi parçası çoğunlukla bir kadın aksesuarı olmuştur. Kadınlar ekonomik durumlarına bağlı olarak pamuk, keten ya da ipekten üretilen partletleri tercih etmiş; bu parçalar hem mahremiyet sağlamak hem de vücut ısısını korumak amacıyla kullanılmıştır (Görsel 1, 2).

16. yüzyılın başlarında en yaygın partlet türü siyah renkli ve çoğunlukla kadifeden üretilen modellerdir (Leed, n.d.-a) (Görsel 3). 1510–1549 yılları arasında kullanılan kare yakalı “bodie” tipi üst giysiler, geniş çan biçimli eteklerle birlikte dönemin karakteristik kadın silüetini oluşturmuştur (Carolyn ve Bradley, 1905: 166). Kare yakalı ve göğüs kısmını açıkta bırakan bu “bodie” tipi üst giysiler ile geniş eteklerden oluşan siluetlerde, dekolteyi kapatmak ya da daha mütevazı bir görünüm sağlamak amacıyla partletler tercih edilmiştir. Böylece partlet yalnızca işlevsel değil, aynı zamanda estetik bir unsur haline gelmiştir.

Partletler, dönemin tekstil endüstrisi ve üretim olanaklarına bağlı olarak kadife, saten, keten, brokar ve çeşitli pahalı kumaşlardan üretilmiştir. Özellikle İtalyan ipekleri ve kadifeleri, Rönesans modasının gösterişli yapısını destekleyen önemli materyaller arasında yer almaktadır. Venedikli kadınların, 1510–1519 yılları arasında moda olan düşük kesimli korseleri kullanmaya devam ettikleri ve partletleri çoğu zaman işlevsel nedenlerden çok

süslenme amacıyla tercih ettikleri görülmektedir (De Young, 2020). Bu durum partletin zamanla omuzları sıcak tutmak ve mahremiyeti sağlamak gibi işlevlerinin yanı sıra zenginlik göstergesi haline gelerek bir aksesuar niteliği kazandığını göstermektedir.

Genel olarak partlet; boyun, omuz ve göğüs bölgesini örten, düşük yakalı giysileri tamamlayan, kolsuz ve çıkarılabilir bir giysi parçası olarak tanımlanabilir. Bu dönemde genellikle iki tür partlet öne çıkmaktadır: korsenin üzerine giyilen beyaz keten partletler ve beyaz partletin üzerine ya da alternatif olarak kullanılan siyah yün, keten veya kadifeden üretilmiş partletler (Griggs, 2025). Bu çeşitlilik, yalnızca estetik tercihlerle değil, dönemin küresel tekstil üretimi ve ticaret ağlarıyla da doğrudan ilişkilidir. Coğrafi ve ekonomik koşullar incelendiğinde Avrupa’da özellikle İngiltere’nin yün üretiminde ileri düzeye ulaşmış olması, siyah yün partletlerin yaygınlaşmasını desteklemiştir. Buna karşılık pamuk ve ipek gibi ince dokumalar büyük ölçüde Yakın ve Uzak Doğu’dan ithal edildiği için daha değerli kabul edilmiştir (Crowfoot, Frances P. vd., 2001: 16).

1453 yılında İstanbul’un Osmanlılar tarafından fethedilmesiyle kara ticaret yollarının değişmesi ve 1498’de Vasco da Gama’nın Hindistan’a deniz yoluyla ulaşması, tekstil ticaretinde önemli bir kırılma noktası oluşturmuştur. Bu gelişme, özellikle Asya kökenli pamuklu ve ipekli kumaşların Avrupa’ya deniz yoluyla daha sistemli biçimde taşınmasını mümkün kılmıştır. On beşinci yüzyılda Güneydoğu Asya’dan gerçekleştirilen Hint tekstil ticaretinin büyük ölçüde ağır, kalın ve Z-eğirimli pamuklu kumaşlara dayanması (Guy, 2013: 16), bu kumaşların Avrupa giyiminde doğrudan yaygınlaşmasını sınırlamış; buna karşılık daha çok dış katmanlarda ya da belirli sosyal sınıflar tarafından tercih edilmesine yol açmıştır. Dolayısıyla keten ve yün partletlerin gündelik kullanımda yaygın olduğu, ipek ve ince pamuklu kumaşlardan yapılan partletlerin ise statü göstergesi niteliği taşıdığı söylenebilir. Bu durum Elizabeth Dönemi’nde daha belirgin biçimde görülmektedir. Bu dönemde yünlü kumaşlar oldukça popüler olmuş ve ekonominin büyük bir kısmı yün ticareti etrafında şekillenmiştir. Yünlü kumaşlar dönemin ekonomisinin temel unsurlarından biri haline gelmiş; köylüler ve tüccar eşleri çoğunlukla yünlü giysiler kullanmıştır. Buna karşılık ipek kumaşlar yalnızca aristokrat çevreler tarafından tercih edilmiştir (Leed, n.d.-b). Bu toplumsal ayırım, dönemin resim sanatına da yansımıştır. Örneğin kırmızımsı bir elbise üzerine beyaz astarlı siyah bir partlet giymiş pazarcı kadını tasvir eden tablolar, partletin gündelik kullanımına ilişkin önemli görsel kaynaklar arasında yer almaktadır (Görsel 4). Partlet, Flamanlara özgü bir giysi olmasa da en sık Flaman resimlerinde görülmektedir. Aertsen ve Beuckelaer’in eserlerinden önce de kullanılan bu parçanın, Genç Hans Holbein’in 1530 tarihli bir saray kadını eskizinde yer aldığı bilinmektedir (Görsel 5). Ayrıca partletin İngiltere’de özellikle 1530’lu yıllardan itibaren yaygın biçimde kullanıldığı belirtilmektedir (Leed, n.d.-a).

Rönesans Dönemi tablolarında partlet çoğu zaman elbisenin doğal bir uzantısı gibi algılansa da aslında bağımsız bir giysi parçasıdır. The Oxford English Dictionary’de partlet; “özellikle kadınlar tarafından boyun ve göğsün üst kısmına takılan bir giysi parçası” olarak tanımlanmaktadır (The Oxford English Dictionary, 1913: 512). Fransızca “parça” anlamına gelmesi bu giysi parçasının aynı zamanda giysiyi tamamlayan bir aksesuar olduğunu da ifade etmektedir. Partlet, 15. yüzyıla ait hem bir moda aksesuarı hem de boyun ve omuzların üzerine giyilen, düşük dekolteli yakayı kapatmak için kullanılan kolsuz bir giysi olmuştur (Griggs, 2025).

Araştırmacı Fairholt ise partleti “kadın gerdanlığı” olarak açıklarken, Minsheu bu parçanın erkek kıyafetinde de yer aldığını belirtmiştir (Calthrop, 1907: 278). Carolyn ve Bradley’nin “Dünya Kostüm Tarihi” adlı eserinde partlet için “tucker” sözcüğü de kullanılmaktadır (Carolyn ve Bradley, 1905: 167). “Tucker” sözcüğü araştırıldığında ise “bir korsenin üst kısmında veya düşük kesimli bir elbisenin dekoltesinde ek parça olarak kullanılan dantel veya keten parça, bir elbisenin yaka kısmındaki bir parça dantel veya kumaş (Merriam-Webster.com Dictionary, n.d.), genellikle beyaz renkte, göğüs üzerine giyilen, düşük kesimli bir elbise gibi çıkarılabilir bir boyunluk (L’association de l’Édit de Roussillon, n.d.), kadınların boyun ve omuzlarına taktıkları keten, muslin veya benzeri bir kumaş parçası” (Collins Dictionary, n.d.) şeklindeki tanımlamalarla karşılaşılmaktadır. Başlangıçta yaka açıklığını kapatmak ve ısınma amacıyla yünlü kumaşlardan üretilen

partletler, zamanla estetik kaygıların ön plana çıkmasıyla ipek, keten ve dantel gibi daha ince ve gösterişli kumaşlardan yapılmaya başlanmıştır. Bu giysi parçası kimi zaman korsajın üzerine, kimi zaman ise altına giyilmiştir. Burada “korsaj” olarak ifade edilen ise vücuda sıkıca oturan giysinin üst beden kısmıdır.

Ayrıca Flaman edebiyatında “gollar”, Almanca kaynaklarda “roller”, İtalyancada ise “colletto”, “gorgiera” ve “coverciere” gibi terimlerin aynı giysi parçasını ifade ettiği anlaşılmaktadır (Kohler, 1963: 253). (Maniacal Medievalist, 2012), (Ydeneya de Baillencourt, n.d.). Yapılan bu tanımlar ve terminolojik çeşitlilik, partletin yalnızca dönem modasına ait tamamlayıcı bir unsur olmadığını; aynı zamanda farklı kültürlerde kendine yer edinen önemli bir giysi parçası olduğunu göstermektedir. Gerek işlevsel özellikleri gerekse estetik ve sembolik anlamlarıyla partlet, Rönesans giyim kültürünün dikkat çekici unsurlarından biri haline gelmiştir. Özellikle kumaş türü, formu, kullanım biçimi ve süsleme teknikleriyle sosyal statü belirleyici bir unsur haline dönüşmüştür. Bu bağlamda partlet, Rönesans Dönemi’nin ekonomik, kültürel ve estetik dönüşümlerini yansıtan önemli bir giysi parçası olarak değerlendirilebilir.

Bu çalışmada, öncelikle iklim koşulları ve mahremiyet gereksinimi doğrultusunda işlevsel bir giysi parçası olarak ortaya çıkan partletlerin, zaman içinde nasıl sembolik ve estetik anlamlar kazandığı; günümüzde ise Batı giyim tarihinin dönem giysilerinden biri olarak varlığını nasıl sürdürdüğü ve yaşatılmaya çalışıldığı ele alınacaktır.

Bu çalışma, Rönesans Dönemi tablolarında genellikle giysinin bir parçası gibi algılanan partletlerin aslında bağımsız bir giysi ögesi olduğunu ve Batı giyim tarihinde önemli bir yere sahip olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Başlangıçta iklim koşulları ve mahremiyet gereksinimi doğrultusunda işlevsel bir parça olarak ortaya çıkan partletin, zamanla kazandığı sembolik ve estetik anlamlar ile 16. yüzyıl boyunca sergilediği gelişim nitel olarak değerlendirilmiştir. Literatürde sınırlı yer bulan bu olguya açıklık kazandırmak adına; dönemin giysi özellikleri, teknik, malzeme ve form yapıları görsellerle desteklenerek analiz edilmiştir. Bunun yanı sıra çalışma, partletlerin günümüz modasındaki izlerine odaklanırken aynı zamanda giysi tarihi ve tasarımıyla ilgilenen araştırmacılar için kapsamlı bir kaynak teşkil etmeyi hedeflemektedir.

Araştırma kapsamında partletlerin işlevsel ve estetik özellikleri, dönemin sosyo-kültürel yapısı çerçevesinde literatür taramasıyla ele alınmaktadır. 16. yüzyıl portre resimlerindeki tarihsel örneklerin analizine dayanan bu çalışmada; partletlerin kullanım amaçları, işlevsel ve estetik nitelikleri ile kumaş ve süsleme teknikleri belirlenmiş ve bu unsurlar dönemin teknolojik, sosyal ve kültürel bağlamıyla ilişkilendirilmiştir. Söz konusu giysi parçasının tarihsel örnekleri 16. yüzyıl tabloları üzerinden incelenirken, güncel yansımaları ise Rönesans döneminden ilham alan çağdaş moda tasarımcılarının koleksiyonları aracılığıyla ortaya konulmaya çalışılmıştır.

1. PARTLETİN MALZEME TEKNİK VE MODEL ÖZELLİKLERİ

Giyim kültürünün değişiminde en önemli etkenlerden biri, 15. yüzyılda ortaya çıkan yeni matbaa teknolojisidir. Bu teknoloji sayesinde, giyim uygulamaları ve ürünleri ile ilgili fikirler ve bilgiler hızla yayılmıştır. Özellikle veba salgınının ardından ticaretin gelişmesi ve zenginleşen sınıfın Rönesans saraylarıyla artan iletişimi, giyim ve kumaş alanında hem ilginin hem de tüketimin artmasına yol açmıştır (Rosenthal, 2009: 39). Dolayısıyla giyim konusunda yeni trendlerin ortaya çıkması, kumaşlara erişimin kolaylaşması ve gelişen yeni teknolojiler aşırı tüketimi de beraberinde getirmiştir.

1520-1529 yıllarında hem erkekler hem de kadınlar, daha sonra fırfıra dönüşecek olan boyun ve manşetleri süsleyen yüksek dik yakalı gömlekler giymeye başlamışlardır (De Young, 2020). O dönemde elbiselerin üst kısmı korseye bağlı olduğundan, yakalar oldukça açık tasarlanmıştır. Bu durum hem mahremiyetin korunması hem de vücut ısısının dengede tutulması açısından çeşitli sakıncalar doğurmuş; muhtemelen bu nedenle saray tarafından bazı önlemler alınmaya çalışılmıştır. Madrid Sarayı’nın başlattığı stil değişiklikleri arasında, açık yakalara karşı getirilen bir kısıtlama da yer almıştır. Korseler üst gövdeyi boyuna kadar tamamen örtecek

şekilde tasarlanana kadar, partletler, yüksek yakalı korseler ve peçeler bu sorunun çözümünde kullanılmıştır (De Young. 2020).

Fransa Kralı III. Henry, Catherine de Medici'nin İtalya'dan getirdiği korselere karşı yeni bir ferman yayınlamıştır. Bu korseler “gövde” veya “balina gövdesi (corps à baleines)” olarak adlandırılmıştır. Başlangıçta ahşaptan üretilen bu gövdeler daha sonra ortopedik korseler hâlini almıştır. Bunlar, Rönesans resimlerindeki o güzel görünümü veren ancak ciddi yaralanmalara, nefes daralmasına ve organ sarkmasına neden olacak kadar sıkıştıran gerçek işkence aletleri olmuştur (L'association de l'Édit de Roussillon, n.d.). Terzilik mesleğinin gelişimi, giysi üretimindeki yenilikler ve aristokrasinin güç gösterisini ortaya koyma arzusu yeni estetik yaklaşımların doğmasına neden olmuş ve bu durum, vücudu sımsıkı saran korselerle sembolize edilmiştir. O dönemde korse olarak adlandırılan parça, günümüzdeki şekliyle vücudu daha zayıf göstermek için giyilen bir destek giysiyi değil, giysinin üst beden kısmını ifade etmektedir. Dolayısıyla elbiselerin yaka açıklıkları korsenin yaka açıklığı anlamına da gelmektedir.

Tüm bu nedenlerle Avrupa sarayları da yeni önlemler almış ve doğal olarak partlet gibi giysi parçaları ortaya çıkmıştır. Partletler, ilk olarak 15. yüzyılın sonlarında, muhtemelen boyun çevresine bağlanan ya da düzenlenen basit bir fular veya eşarbın zamanla geliştirilmesiyle ortaya çıkmış; Burgonya kıyafetlerinde yer alarak dönemin moda anlayışında yaygın olan düşük yakaları kapatmak amacıyla kullanılmıştır (Griggs 2025:6).

Erkeklerin de 15. yüzyılda partlet giydiklerinden söz edilse de bu giysi parçası çoğunlukla bir kadın aksesuarı olmuştur. Kadınlar, ekonomik durumlarına bağlı olarak pamuk, keten veya bazen ipekten yapılan, genellikle işlevsel amaçlı, alçak yakayı örtmek ve vücut ısını korumak için kullanılan partletleri tercih etmişlerdir (Görsel 1, 2).

Görsel 1. Ghirlandaio Atölyesi, Genç Bir Kızın Portresi, 1490, tuval üzerine yağlı boya, Londra Ulusal Galerisi, Londra, Birleşik Krallık (Ghirlandaio Atölyesi, 1490).

Görsel 2. Girolamo Mazzola Bedoli, Bir Hanımefendi Portresi, 1889, tuval üzerine yağlı boya, Özel Koleksiyon, Web Gallery of Art (Bedoli, 1540-42).

16. yüzyılın başlarında en çok tercih edilen partletler siyahtır ve genellikle kadifeden yapılmıştır (Leed, n.d.-a) (Görsel 3). 1510-1549 yılları arasında “korse (bodie)” olarak adlandırılan giysinin üst bedeni kare yakalı olup, zaman zaman geniş çan biçimli eteklerin üzerinde giyilmek üzere farklı renk seçenekleriyle tercih edilmiştir (Carolyn ve Bradley, 1905: 166). Kare yakalı ve göğüs kısmını açıkta bırakan bu “bodie” tipi üst giysiler ile geniş eteklerden oluşan silüetlerde, dekolteyi kapatmak ya da daha mütevazı bir görünüm sağlamak amacıyla partletler sıklıkla tercih edilmiştir. Partletler bu dönemde hem işlevsel hem de estetik bir tamamlayıcı giysi parçası olarak kullanılmıştır.

Görsel 3. Hans Holbein the Younger, Bildnis einer englischen Dame (İngiliz Bir Hanımefendinin Portresi), 1540-1543, tuval üzerine yağlı boya, Kunsthistorisches Müzesi, Viyana, Avusturya (Holbein, 1540).

Partletler, dönemin tekstil endüstrisi ve üretim olanaklarına bağlı olarak kadife, saten, keten, brokar ve diğer pahalı kumaşlardan üretilmiştir. Bu dönemin kıyafetlerinde zengin İtalyan ipekleri ve kadifeleri yoğun biçimde kullanılmış; İtalyan kadın elbiseleri estetik mükemmelliklerini gözler önüne sermiştir. Özellikle Venedikli kadınlar, 1510–1519 yılları arasında moda olan düşük kesimli korseleri giymeye devam etmiş; vücutlarını sıcak tutmaktan ziyade süslenme amacıyla, abartılı şekilde işlenmiş partletleri tercih etmişlerdir (De Young, 2020).

Partlet, omuzları sıcak tutmak ve mahremiyeti sağlamak gibi işlevlerinin yanı sıra zamanla zenginlik göstergesi haline gelerek bir aksesuar niteliği kazanmıştır. Bu bağlamda 16. yüzyıla ait bir moda unsuru olarak boyun ve omuzları örten ya da düşük yakayı kapatmak amacıyla kullanılan kolsuz bir giysi olarak tanımlanabilir.

Bu dönemde genellikle iki tür partlet öne çıkmaktadır: korsenin üzerine giyilen beyaz keten partletler ve beyaz partletin üzerine ya da alternatif olarak kullanılan siyah yün, keten veya kadifeden üretilmiş partletler (Griggs, 2025).

Bu çeşitlilik, yalnızca estetik tercihlerle değil, dönemin küresel tekstil üretimi ve ticaret ağlarıyla da doğrudan ilişkilidir. Coğrafi ve ekonomik koşullar incelendiğinde Avrupa’da özellikle İngiltere’nin yünlü kumaş üretiminde ileri bir düzeye ulaşmış olması, siyah yün partletlerin yaygın kullanımını desteklediği görülmüştür. Buna karşılık, pamuk ve ipek gibi daha hafif ve ince dokumaların üretimi büyük ölçüde Yakın ve Uzak Doğu Asya ile ilişkilendirildiğinden, bu tür kumaşların Avrupa’da daha sınırlı ve çoğunlukla ithal ürünler olarak değerlendirilmesi söz konusu olmuştur (Crowfoot, Frances P. vd., 2001: 16).

Bu bağlamda, 1453’te İstanbul’un (Konstantinopolis) Osmanlıların eline geçmesiyle kara ticaret yollarının güvenliğinin azalması ve ardından 1498’de Vasco da Gama’nın Hindistan’ın Kalküta (Calicut) sahiline ulaşarak deniz yolunu açması, tekstil ticaretinde önemli bir kırılma noktası oluşturmıştır. Bu gelişme, özellikle Asya kökenli pamuklu ve ipekli kumaşların Avrupa’ya deniz yoluyla daha sistemli biçimde taşınmasını mümkün kılmıştır. On beşinci yüzyılda Güneydoğu Asya’dan gerçekleştirilen Hint tekstil ticaretinin büyük ölçüde ağır, kalın ve Z-eğirimli pamuklu kumaşlara dayanması (Guy, 2013: 16), bu kumaşların Avrupa giyiminde doğrudan yaygınlaşmasını sınırlamış; buna karşılık daha çok dış katmanlarda ya da belirli sosyal sınıflar tarafından tercih edilmesine yol açmıştır. Dolayısıyla, Avrupa’da yaygın olarak kullanılan keten ve yün partletlerin yanı sıra, ithal edilen pamuklu ve ipekli kumaşlardan üretilen partletlerin daha değerli olduğu ve statü göstergesi niteliği taşıdığı söylenebilir.

Bu durum, Elizabeth Dönemi özelinde daha belirgin hale gelmektedir. Bu dönemde yünlü kumaşlar oldukça popüler olmuş ve ekonominin büyük bir kısmı yün ticareti etrafında şekillenmiştir. Köylülerin ve tüccar eşlerinin gardiroplarının büyük ölçüde yünlü giysilerden oluşması, bu malzemenin erişilebilirliğini ve yerel üretimle olan güçlü bağına göstermektedir. Yün, ince ve şeffaf örtülerden ağır palto kumaşlarına, desenli brokarlardan saten ve kadife dokumaya kadar çeşitli tekstil ürünlerinin üretiminde kullanılmıştır. Önlükler, korseler ve saç örtülerinin çoğu ketenden üretilirken, ipektan yapılmış kumaşlar Elizabeth Dönemi’nde yalnızca zenginler tarafından kullanılmıştır (Leed, n.d.-b). Kırmızımsı bir elbisenin üzerine beyaz astarlı siyah bir partlet giymiş bir pazarcı kadını tasvir eden tablo buna örnek olarak gösterilebilir (Görsel 5).

Partlet, Flamanlara özgü bir giysi olmasa da en sık Flaman resimlerinde görülmektedir. Bu parça, Aertsen ve Beuckelaer’in resim yapmaya başlamasından birkaç yıl önce de varlığını sürdürmekteydi; hatta Genç Hans Holbein, 1530’da yaptığı bir saray kadını eskizinde bu giysi parçasını tasvir etmiştir (Görsel 4). Bu giysi parçasının İngiltere’de 1530’lardan itibaren giyildiği bilinmektedir (Leed, n.d.-a).

Görsel 4. Hans Holbein the Younger, Bir Kadın Portresi, 1532-1534, tuval üzerine yağlı boya, Kunsthistorisches Müzesi, Viyana, Avusturya (Holbein, 1532).

Görsel 5. Pieter Aertsen, Sebze Tezgahında Pazarcı Kadın, 1567, ahşap üzeri yağlı boya, Staatliche Müzesi Berlin, Almanya (Trojanowski, J., 2020:2).

Birçok Hollanda resminde, köylüler ve pazarcı kadınlar elbisenin üstüne giyilen ve kolların altından bağlanan partletlerle tasvir edilmiştir. Bu partletler genellikle koyu renkli veya siyah olup, muhtemelen sıcak tutması amacıyla oldukça ağır yünlü kumaşlardan üretilmiştir. Zenginler için ise ipek ve kadife de dahil olmak üzere çok çeşitli malzemeler kullanılmış, ekstra sıcaklık sağlamak amacıyla kürk astarlar da eklenmiştir (Leed, 2002: 31-32).

Yıllar boyunca kadınlar, farklı kumaşlardan yapılmış, çeşitli kesim ve tasarımlara sahip, farklı tekniklerle süslenmiş partletler üretmeye devam etmişlerdir. Bu aksesuarlar; ipek işlemeler, altın ve gümüş nakışlar, danteller, inciler, mücevherler, tüyler ve fırırlar gibi öğelerle zenginleştirilmiştir. Bir partlet yakasız olabileceği gibi küçük bir dik yaka veya büyük bir fırır yakaya sahip de olabilmektedir. Bazı partletler elbiseyle uyumlu olarak bir takım parçası gibi görünürken, bazıları dantelli iç giyim ürünü gibi bir izlenim vermektedir (Görsel 6).

Görsel 6. Scipione Pulzone, Bir Kadın Portresi, 16. Yüzyıl. The Walters Sanat Müzesi, Baltimore, USA. (De Young, 2020)

Köylülerin partletleri ise genellikle beyaz, kirli beyaz, kahverengi veya gri renkte ve bir korsenin yakasının içine sıkıştırılmış bir fular gibi görünmektedir (Leed, n.d.-a).

Partlet, bir kadının göğsünü, sırtını ve omuzlarını örten bir üst giyim parçasıdır. Kolsuz bir cekete benzer; ancak doğrudan göğsün altında son bulur. 16. yüzyıl Flandre'sinde her sınıftan kadın, evlerinden çıkarken

mutlaka partletlerini giymiştir. Daha geniş bir perspektiften bakıldığında, o dönemde neredeyse tüm Avrupa ülkelerindeki kadınlar bir tür partlet veya yelek giymiştir (Maniacal Medievalist, 2012).

16. yüzyılın ilk çeyreğinde giyilmiş herhangi bir partlete rastlanmamıştır. Korseler kare yakalı olup, zaman zaman iç elbisenin kare kesimli yakasından taşmaktadır. 1625'lerin sonlarına doğru partletler ortaya çıkmış ve elbisenin üzerine giyilmeye başlanmıştır (Lubomirska, n.d.: 3).

16. yüzyıl civarında hem zengin hem de sıradan köylü kadınlar, sevimli ve kullanışlı bir giyim aksesuarı olan partleti giymişlerdir. Bu giysi parçası, bir elbisenin dekoltesini kapatırken aynı zamanda estetik bir görünüm de sağlamaktadır. Boynun örtülmesi, özellikle orta ve alt sınıflar arasında evlendikten sonra bir edep göstergesi olarak kabul edilmiştir, ancak Kraliçe Elizabeth de dahil olmak üzere evlenmemiş üst sınıf kadınların göğüslerinin açık olduğu da kaydedilmiştir (Griggs, 2025).

Yüzyılın ilerleyen dönemlerinde partletler, genellikle ipek veya ince keten gibi daha narin malzemelerden üretilmiş ve dekolte elbiselerin üst kısmındaki boşluğu kapatmak amacıyla daha sık kullanılmaya başlanmıştır.

1540 yılından önce nadiren rastlanan partletler, daha sonra popüler hale gelmiş ve çoğu portrede yer almaya başlamıştır. Yaklaşık 1545'ten itibaren, keten partletlerin üzerine yerleştirilmiş gibi görünen ve kordonlar arasındaki kesişim noktalarında boncuk veya benzeri süslemeler bulunan ağ desenleriyle süslenme eğilimi gözlenmiştir. Bu partletler, 16. yüzyılın sonraki çeyreğinde oldukça popüler olmuş ve giderek daha dekoratif bir hale gelmiştir (Lubomirska, n.d.: 3).

Partletin yakası zamanla açık giyilmeye başlanmış ve bu kısa süre sonra moda haline gelen dekolte yakaların öncüsü olmuştur. Partletlerin stilleri genellikle son derece dekoratiftir; bazen şeffaf kumaşlardan üretilmiş, nakışlarla süslenmiş veya dokulu efektler yaratmak amacıyla yakada toplanmışlardır. Bir diğer çok popüler partlet stili ise üzerinde ağ benzeri desen bulunan partletlerdir. İtalya'daki partletlerin kadınların cömert boyun açıklıklarını kapatmalarını emreden Floransa'daki 1464 tarihli bir kıyafet yasasına bir yanıt olduğu düşünülmektedir, ancak ilk partletler, kullanılan çok ince ipek nedeniyle kadını yeterince örtmemekte, hatta çoğu zaman dikkati göğüs bölgesine çekmektedir. 16. yüzyıl boyunca partletler giderek daha süslü, işlemeli, pilili ve örgülü hâle gelmiş; kolların ve göğüslerin altından veya belden kurdeleler ya da kordonlarla tutturulmuştur.

Yüzyılın sonlarına doğru partletler, firfırlı yakalarla da tasarlanmış; bu yakalar daha sonra giderek büyüyen ve bedenden ayrı olarak takılan ruff yakalara dönüşmüştür (Baillencourt, n.d.) (Görsel 7). Ruff yakaların kökeni ise 14. yüzyıldan 16. yüzyıla uzanan Rönesans Dönemi'ne dayanmaktadır (Ok, M., 2016: 65).

Görsel 7. Pieter Pourbus, Siyah Elbise Giyen Kadın, tuval üzerine yağlı boya, 16. Yüzyıl. Özel Koleksiyon (Pourbus, Wikimedia:2025).

Bazı partletlerin her bir ağ karesinin ortasında süslemeler bulunmaktadır. Ağ deseninin, partletin kendi kumaşının toplanmasıyla mı yoksa kordonun üzerine yerleştirilip döşenerek mi oluşturulduğunu belirlemek oldukça zordur. Bazılarında ise kumaşı kaplayan ağ tamamen boncuklardan veya incilerden yapılmıştır. Boncuklar yakaya kadar uzandığı için, boncuk parçasının alttaki kumaş üzerine dikildiği ve ayrı bir parça olmadığı düşünülmektedir (Görsel 8).

Görsel 8. François Clouet, Claude de Beaune de Semblançay, Châteaubrun Hanımefendisi, 1563, meşe panel üzerine yağlıboya, Louvre Müzesi. Paris. (Clouet, 1563).

Bazı portrelerde, hafif kumaşın ağ karelerin içinde kabarak oldukça hoş bir etki yarattığı görülmektedir. Bu portreler genellikle soylulara veya kraliyet hanımlarına aittir ve ağın kesişim noktaları sıklıkla mücevherlerle süslenmiştir (Lubomirska, n.d.: 3) (Görsel 9-10).

Görsel 9. Agnolo Bronzino, Toledolu Eleanor'un Portresi, 1543 (Ahşap üzerine yağlıboya), Uffizi Galerisi, Floransa, İtalya. (Bronzino, 1543).

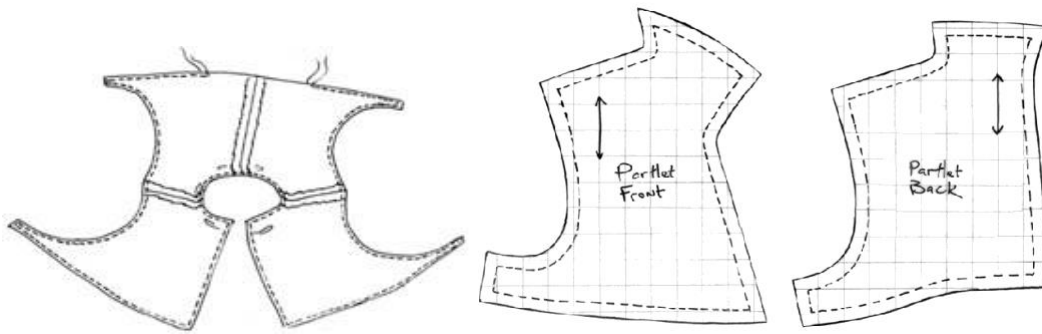

Görsel 10. English School, Portrait of Queen I. Elizabeth'in Portresi, 1560, tuval üzerine yağlıboya resim, Ministry of Art. (English School, 1560).

16. yüzyıl boyunca, boncuk ve incilerden oluşan bir ağ katmanının kumaş tabakası üzerine yerleştirilmesiyle oluşturulan, yalnızca ağ şeklinde olan veya gofret/örgü etkisi vermek amacıyla kumaşın toplanmış gibi görüldüğü partletleri tasvir eden birçok Fransız portre resmi bulunmaktadır. Bunların çoğu 16. yüzyılın ikinci yarısına aittir. Bu durum pek şaşırtıcı değildir; zira 16. yüzyılın ilk çeyreğinde partletler oldukça nadirdir. 16. yüzyılın ilk yarısının sonlarında ise yalnızca dikey toplama veya işlemeye süslenmiş bazı partletler görülmektedir (Delecourt, n.d.).

Bazı kadınlar kürkten yapılmış, çoğu yoğun işlemelerle süslenmiş partletler de giymiştir. Açık yakalar moda olmaktan çıkmasına rağmen, partletler lüks bir unsur olarak kullanılmaya devam etmiş; yüksek statülü kadınlar bu parçaları altın dokuma ve ermin kürküyle süslemiştir. Almanya'nın bazı bölgelerinde "partletler" ve "goller" o kadar popüler olmuştur ki, ulusal kıyafetin bir parçası haline gelmiştir. Bazı yerlerde, özellikle Ren Nehri kıyısında, bu giysi parçaları on yedinci yüzyıla kadar kullanılmaya devam etmiştir (Kohler, 1963: 254).

Model özelliklerine gelince, erken dönemlerde dikdörtgen veya kare formda olan partletlerin, 16. yüzyıl ortalarından itibaren daha anatomik bir hal aldığı ve göğüs üzerinde hafif kavisli kesimlerin tercih edildiği görülmektedir (Görsel 11). Bazı partletler küçük ruff yakalarla birleştirilirken, bazı modellerde yaka açık olarak kullanılmıştır.

Görsel 11. Partlet kesimi örnekleri, (Elizabethan Costume Page, n.d.).

Elbiselerin üst kısımlarıyla bütünleşik olarak algılanan partletlerin yanı sıra, günümüz bolero tarzı giysilere benzeyen partlet modellerine de rastlanmaktadır. Örneğin, "Ebba Lewenhaupt'un portresinde (1595-1654) brokar veya işlemeli keten bir yelek görülmektedir; çiçek deseni, keten kolların altından ve ayrıca boyun ile göğüs çevresinde giyilen partletin altından görülmektedir" (Ringgaard, 2014: 95) (Görsel 12). Bu örnek, bağımsız bir üst giysi biçiminde olup, günümüzde 'bolero' olarak adlandırılan giysi parçalarına benzemektedir.

Görsel 12. Bilinmeyen sanatçı, Kontes Ebba Lewenhaupt, 1632, (tuval üzerine yağlıboya), (Ringgaard, M. G. 2014: 95).

Partletlerden esinlenerek evrim geçirmiş farklı giysi parçaları ve aksesuarlarla karşılaşmak mümkündür. Bunlardan biri olan “chemisette” (Görsel 13), Fransızcada “küçük gömlek” anlamına gelmektedir. Partletlerle benzer bir işleve sahip olan chemisette, elbiselerin açık göğüs kısımlarını tamamlamak amacıyla kullanılmış; genellikle elbise altına giyilen, yaka ve göğüs bölgesini dolduran, kolsuz ya da kısa kollu bluz formunda bir giysi parçası olarak öne çıkmıştır (The Metropolitan Museum of Art, n.d.). Chemisette’ler, ilk bakışta sahte (fake/false/detachable) yakalarla benzerlik gösterse de yapısal olarak onlardan ayrılmaktadır. Orta Çağ’da tunik veya elbisenin altına giyilen ve zamanla vazgeçilmez bir iç giysi haline gelen partletler ile chemisetteler, günümüzdeki gömleklerin kökenini oluşturmaktadır. Bu giysi parçaları, zaman içinde yalnızca yaka işlevini sürdüren, takılıp çıkarılabilen (false collar/dickey) yaka formuna dönüşmüştür.

Görsel 13. Chemisette, 18. 19. Yüzyıl, Metropolitan Müzesi, (The Metropolitan Museum of Art, n.d.)

“Seyyar yaka (false collar/dickey)” olarak adlandırılan yakalar, bu dönüşümün dikkat çekici örneklerindendir. Özellikle 19. ve 20. yüzyıllarda yaygın olarak kullanılan bu giysi aksesuarları, değişen yaşam koşullarına uyum sağlayan giyim alışkanlıkları ile dönemin estetik anlayışını bir arada yansıtmaktadır.

Seyyar yakalardan farklı olarak bu küçük gömlekler yalnızca yaka formu sunmakla kalmayıp, genellikle kolsuz bir iç giysi niteliği taşıyarak bluz işlevi de görmüştür. Buna karşılık seyyar yaka (false collar/dickey), daha çok gömlek önlüğü ya da çıkarılabilir yaka formunda moda dünyasında yerini almıştır. Pratik kullanım avantajı sunan bu aksesuar, gömlek giymeye gerek kalmadan gömlek görünümü elde etmeyi mümkün kılmaktadır.

Gömleğin atası olarak kabul edilebilecek bu giysi parçaları, özellikle Rönesans Dönemi’nde dekoratif nitelikler kazanarak aristokrasinin zenginlik ve güç gösterisinin bir parçası haline gelmiştir. Rönesans

Dönemi'nden ilham alan günümüz modası ise bu giysi parçalarını hem işlevsel hem de estetik kaygılar doğrultusunda kullanmayı sürdürmektedir.

Döneme ait geleneksel dikdörtgen ya da kare formdaki kalıplar, günümüzde farklı form, malzeme ve çağdaş tasarım yaklaşımlarıyla yeniden yorumlanarak hem sahne kostümlerinde hem de moda tasarımında varlığını devam ettirmektedir.

2. GÜNÜMÜZ GİYİM MODASINDA BİR İLHAM KAYNAĞI OLARAK PARTLETLER

Günümüz moda eğilimleri incelendiğinde, gelenekten ilham alan birçok model, kalıp ve desenle karşılaşmaktadır. Bu ilhamlar çoğunlukla giysinin silüetinde hissedilmekte ve hangi döneme atıf yapıldığı kolaylıkla fark edilmektedir. Bazı tasarımlarda ise dönem giysilerinin etkileri detaylarda gizlenmektedir. Partletlere yapılan atıflar da bu örneklerden birini oluşturmaktadır. Partletler yalnızca döneme ait bir giysi olarak kalmamış, modern yorumlarıyla pek çok tasarımcının koleksiyonlarında da yerini almıştır.

Alexander McQueen Sonbahar/Kış 2013 koleksiyonunda, İngiliz Rönesans Dönemi (I. Elizabeth) giysilerinin görkemini ve bu dönem giysilerinin vazgeçilmez bir parçası olan partletleri modernize ederek günümüze taşımıştır (Görsel 14). Boncuk ve işlemelerle bezenmiş partlet formundaki giysi parçası dantel bir gelinlikle kombinlenmiştir.

Görsel 14. Alexander McQueen, Sonbahar 2013, (Blanks, 2013).

Valentino'nun 2015 Sonbahar koleksiyonunda yer alan kırmızı beyaz derin V yakalı elbiseyi ruff yakalı partletin modern yorumuyla tamamlamış olduğu görülmektedir (Görsel 15).

Görsel 15. Valentino Sonbahar 2015, (Lacetulle, 2019).

Minju Kim, Seul Sonbahar 2019 koleksiyonunda şeffaf tül kumaşlarla tasarladığı partletleri elbiselerin üzerine takılarak giysiye estetik bir görünüm kazandırmıştır (Görsel 16).

Görsel 16. Minju Kim Seoul, Sonbahar 2019, (Kim, 2019).

Dünyaca ünlü modacıların ilham kaynağı olarak defilelerinde yer verdiği partlerler günlük yaşamda da fonksiyonel takılıp çıkarılabilen yakalara (fake collar) dönüşmüşlerdir.

Görsel 17. Takılıp çıkarılabilen (fake collar) yaka örnekleri, (The Collar Collection, n.d.).

Bu takılıp çıkarılabilen yakalar, Rönesans Dönemi partletlerine kıyasla farklı bir işlev kazanarak çağdaş bir estetik kazanmaktadır. Özellikle Avrupa’da, kazakların altına giyilen gömlek hissi uyandıracak şekilde bir görsel illüzyon yaratmaktadırlar. Bu açıdan bakıldığında, Rönesans Dönemi’ne ait partletlerin elbisenin ya da korsenin bir parçası olarak algılanmasına benzer şekilde, bu partlet benzeri çıkarılabilir yakalar da kazağın içine giyilen bir gömlek gibi algılanmaktadır (Görsel 17-18).

Görsel 18. Takılıp çıkarılabilen (fake collar) yaka örnekleri, (DHgate, n.d.).

Partlet benzeri çıkarılabilir yakalar, bazen kazağın içine giyilen bir gömlek izlenimi yaratmış, bazen de giysilerin üzerine takılan bir aksesuara dönüşmüştür (Görsel 19).

Görsel 19. Giysilerin üzerine takılıp çıkarılabilen (fake collar) yaka örnekleri, (Ontre, n.d.) (Pinterest, n.d.).

SONUÇ

Bu çalışma, Rönesans dönemi tablolarında genellikle giysinin bir parçası gibi algılanan partletlerin aslında bağımsız bir giysi ögesi ve Batı giyim tarihinde önemli bir yere sahip olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır. Başlangıçta iklim koşulları ve mahremiyet gereksinimi doğrultusunda işlevsel bir parça olarak ortaya çıkan partletin, zamanla kazandığı sembolik ve estetik anlamlar ile 16. yüzyıl boyunca sergilediği gelişim nitel olarak değerlendirilmiştir.

Literatürde sınırlı yer bulan bu olguya açıklık kazandırmak adına, dönemin giysi özellikleri, teknik, malzeme ve form yapıları görsellerle desteklenerek analiz edilmiştir. Çalışma, partletlerin günümüz modasındaki izlerine odaklanırken aynı zamanda giysi tarihi ve tasarımıyla ilgilenen araştırmacılar için kapsamlı bir kaynak teşkil etmeyi hedeflemektedir. Partlet, Rönesans Dönemi’nden başlayarak 17. yüzyılın sonlarına kadar Avrupa moda tarihinde hem işlevsel hem de estetik bir unsur olarak varlığını sürdürmüş ve kıyafeti tamamlayan önemli bir giysi parçası olmuştur. Özellikle kadın giysilerinde, elbiselerin açık yakalarını örterek mahremiyeti sağlamak, süslenmek ve statü göstergesi olarak kullanılmak üzere tercih edilmiştir.

Dönemin sosyoekonomik yapısına bağlı olarak partletlerin malzeme, form ve süslemelerinde çeşitlilikler görülmektedir. Keten, ipek, tül, dantel, kadife veya işlemeli kumaşlardan üretilen partletler, iklim koşullarının yanı sıra giyen kişinin sosyal sınıfına da işaret etmiştir. Özellikle İngiltere ve Fransa saraylarındaki soylu kadınların partletleri inciler, altın iplikler ve değerli taşlarla süslenmiştir. Böylece bu giysi parçası, giysi aksesuarına dönüşmüş; iklimden korunma ve mahremiyet gereksiniminin ötesinde, ihtişamın simgesi haline gelmiştir.

16. yüzyılda Avrupa’da hem işlevsel hem de estetik amaçlarla kullanılan partlet, dönemin giyim kültüründe önemli bir tamamlayıcı parça olmasının yanı sıra, “takılıp çıkarılabilir” özelliği sayesinde modüler bir giysi parçası olmuştur. Günümüz giyim modasına da ilham kaynağı olduğu gözlemlenen partletin etkilerine, 19. ve 20. yüzyıldaki “chemisette” adı verilen küçük gömleklerde ve “dickey” adı verilen yakada da rastlamak mümkündür. Bu giysi parçaları/aksesuarlarının tümünde, giyside kullanım kolaylığı sağlama ve mevsime uyumlanma gibi işlevselliğin yanı sıra, giysiye estetik zenginlik katma özelliği de dikkati çekmektedir.

Rönesans Dönemi tablolarına bakıldığında, giysinin bir bölümü gibi algılanan partletlerin aslında bağımsız bir giysi parçası olduğu ve Batı’nın giyim kuşam geleneğinde önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Günümüz dönem giysi ve kostümlerinde, tarihi sahneleri canlandırmak için kullanılan partletler özellikle Batı moda dünyasına ilham vermeye devam etmektedir. Partletlerden ilham alınarak tasarlanmış ya da partlet

formunda üretilmiş giysi parçalarını saptayacak veri oldukça sınırlıdır. Rönesans dönemi giysilerinden esinlenen bir defilede dahi, farklı yorumlarla tasarlanmış partletlere referans veren giysilerin tespiti, giysi tasarımı ve giyim tarihi alanlarında uzmanlık gerektirmektedir.

Yapılan analizler, günümüzde kullanılan seyyar yakaların da partletlerden türetildiğini, ancak artık daha çok estetik bir yaka işlevi gördüğünü ortaya koymaktadır. Partlet ile bu yakaların ortak bir özelliği, her ikisinin de görsel bir yanılsama (trompé l'œil) yaratmasıdır. Partlet elbisenin (korsenin) bir parçası gibi algılanırken, bu yakalar kazak içine giyilmiş bir gömlek izlenimi vermektedir. Özellikle ofis çalışanları için pratik bir giysi parçası işlevi görürken, yaka şeklinde tasarlanmış parçaların yaka-takı işlevi gördüğü de gözlemlenmektedir.

Partletlerden esinlenilerek oluşturulan giysi aksesuarları tarihsel süreç içinde hem işlevsel hem de estetik açıdan önemli bir değişim geçirmiştir. Chemisette gibi örnekler, partletlerin gövdeyi tamamlayan ve mahremiyet sağlayan işlevini sürdürürken, seyyar yaka (false collar/dickey) gibi yakalarda bu işlev sadeleştirilerek yalnızca yaka formuna dönüşmüş ve pratik kullanım sağlamıştır. Bu süreç, giysi parçalarının değişen yaşam koşulları ve ihtiyaçlara göre nasıl şekillendiğini gözler önüne sermektedir.

Rönesans Dönemi'nde daha çok dekoratif bir özellik kazanarak bir statü göstergesine dönüşen bu giysi parçaları, günümüzde tasarımcılar tarafından yeniden yorumlanmaktadır. Geleneksel dikdörtgen ve kare kalıplar, modern malzeme ve tasarım anlayışıyla birleşerek hem sahne kostümlerinde hem de günlük modada kullanılmaya devam etmektedir. Bu yönüyle partlet ve türevlerinin geçmiş ile günümüz modası arasında bağ kuran bir tasarım detayı olduğunu söylemek mümkündür.

Günümüzde teknolojik ve ekonomik koşullar ile yaşam biçimlerindeki değişimlere bağlı olarak çok çeşitli giysi modelleri ortaya çıkmış olsa da tekstil ve moda tasarımının geleneksel unsurlardan ve tarihsel giysilerden beslenmeye devam ettiği açıktır. Partletler de bu tarihsel giysiler arasında yer almakta olup, hem işlevsel hem de estetik açıdan yeni roller üstlenerek tekstil ve moda tasarımı alanında varlığını sürdürmektedir.

EXTENDED SUMMARY

Introduction

Partlets, which became especially widespread during the Renaissance, stood out in court attire with their rich ornamentation; examples adorned with lace, embroidery, and precious stones became symbols of status.

This study aims to examine the historical development of the partlet within a framework that extends to its functional, aesthetic, and symbolic meanings. In light of historical visual and written sources, the ways partlets were used, their decorative features, and their symbolic meanings will be analyzed, and the reflections of this garment accessory on contemporary fashion design will be discussed with visual support.

Method

Within the scope of the study, a literature review was conducted using international academic databases; however, it was observed that information on partlets is more commonly found in online sources. In order to address the subject more comprehensively, publications focusing on Renaissance clothing, economic and social conditions, and daily life were examined, and an effort was made to present information related to the partlet based on these sources. As no publications on the subject were found in the national literature, this study aims to provide an analysis that will serve as a resource for both academic and performing arts studies, while also contributing to the field of textile and fashion design. It is believed that this work will be a source of inspiration, particularly for those engaged in the study of historical costumes.

Findings and Results

The partlet (paretlette) emerged as a functional garment piece in the period spanning from the late Middle Ages to the Early Modern Era; over time, it evolved into an aesthetic and symbolic accessory. Research indicates that the partlet was initially used to protect the neck and chest area from cold, sunlight, and external elements; however, with the increasing variety of materials and the use of decorative techniques, it gradually became a visual indicator of social class and economic status. The rich ornamentation of partlets used in the garments of court women highlights an emphasis on display and status.

An examination of visual data from the period shows that the partlet became closely associated with women's clothing; however, it is also observed that it appeared in men's attire in certain periods and regions.

Discussion and Conclusions

The partlet (paretlette) stands out as a remarkable example of how a garment element can evolve from a functional piece into an aesthetic and symbolic fashion accessory throughout history. In its early use, partlets served practical purposes such as protecting the neck and chest from the cold and ensuring modesty. Over time, however, they became associated with social status and aesthetic values. In court dress, partlets were richly embellished, whereas among the lower classes they appeared in simpler, more functional forms.

This garment accessory can also be considered an early example of the concept of modularity in fashion design. With the growing interest in historical references in contemporary fashion, partlets continue to inspire modern designers and find their place in collections through contemporary reinterpretations.

KAYNAKÇA

- Baillencourt, Y. de. (n.d.). *Simple partlets*. Sarta de Donna. <https://sartadedonna.wordpress.com/tutorials/simple-partlets/>
- Bedoli, G. M. (1540–1542). Bir Hanımefendi Portresi. (Yağlı Boya Resim). Web Gallery of Art, özel koleksiyon. https://www.wga.hu/html_m/m/mazzola/portlady.html
- Bilinmeyen sanatçı. (1630–1640). Kontes Ebba Lewenhaupt (Tuval Üzerine Yağlıboya Resim). Skoklosters Şatosu, İsveç Tarih Müzeleri (Statens historiska museer), İsveç. <https://samlingar.shm.se/object/F6F11F00-3B7B-4089-B7EE-51E728F932B8>
- Blanks, T. (2013, March 4). *McQueen Fall 2013 Ready-to-Wear*. Vogue. <https://www.vogue.com/fashion-shows/fall-2013-ready-to-wear/alexander-mcqueen>
- Bradley, C. G. (1905). *A history of world costume*. Peter Owen Ltd.
- Bronzino, A. (1543). Toledolu Eleanor'un Portresi (Ahşap Üzerine Yağlıboya Resim) Uffizi Galerisi, Floransa, İtalya. <https://www.dailyartmagazine.com/eleanor-of-toledo/>
- Calthrop, D. C. (1907). *English Costume*, Adam Charles Black.
- Clouet, F. Atölyesi. (1563). Claude de Beaune de Semblançay, Châteaubrun Hanımefendisi, (Meşe Panel Üzerine Yağlıboya Resim) Louvre Müzesi. Paris. <https://collections.louvre.fr/en/ark:/53355/cl010065438>
- Collins Dictionary, (n.d.). Just-world tucker, *collinsdictionary*. Retrieved April, 06, 2025, from <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/tucker>.
- Crowfoot, E., Pritchard, F., & Staniland, K. (2001). *Textiles and clothing: c. 1150–c. 1450*. Museum of London.
- De Young, J. (2020, August 18). 1520–1529: 16th century fashion history timeline. Fashion History Timeline. <https://fashionhistory.fitnyc.edu/1520-1529/>
- Delecourt, A. (n.d.). *An exploration of 16th century French dress: A visual tour of partlets*. French Renaissance Costume. <https://frenchrenaissancecostume.com/2010/10/a-visual-tour-of-partlets/>

- DHgate. (n.d.). *Product listing*. DHgate. <https://www.dhgate.com/goods/1042791430.html>
- Elizabethan Costume Page. (n.d.). Make Flemish Lower Class Costume, Elizabethan Costume. <http://www.elizabethancostume.net/lowerclass/makeflem.html>
- English School, (1560). I. Elizabeth'in Portresi, (Tuval Üzerine Yağlıboya Resim). Ministry of Art. <https://ministry-of-art.pixels.com/featured/portrait-of-queen-elizabeth-i-english-school-c-1560s.html>
- François Clouet Atölyesi, Claude de Beaune de Semblançay, Dame de Châteaubrun, 1563, yağlıboya, meşe panel üzerine, 31 × 22,5 cm, Louvre Müzesi, Paris, Fransa.
- Ghirlandaio Atölyesi (1490). Genç Bir Kızın Portresi. Londra Ulusal Galerisi, Londra, Birleşik Krallık <https://www.nationalgallery.org.uk/paintings/workshop-of-domenico-ghirlandaio-portrait-of-a-girl>
- Griggs R., "Partlets or the art of making a little go a long way" pp.6, Retrieved April, 20, 2025, from <https://rosemarygriggs.co.uk/blog/25/>
- Guy, J. (2013). One thing leads to another: Indian textiles and the early globalization of style. In A. Peck (Ed.), *Interwoven globe: The worldwide textile trade, 1500–1800* (pp. 11–32). The Metropolitan Museum of Art; Yale University Press.
- Hill, D. D. (2011). *History of world costume and fashion*. Pearson Education.
- Holbein, H. (1532–1534). Bir Kadının Portresi. Kunsthistorisches Müzesi, Viyana, Avusturya. <https://www.khm.at/en/artworks/portrait-of-a-woman/>
- Holbein, H. (1540–1543). Bildnis einer englischen Dame (İngiliz Bir Hanımefendinin Portresi). Kunsthistorisches Müzesi, Viyana, Avusturya. <https://www.khm.at/en/artworks/bildnis-einer-englischen-dame-967>
- Kim, M. (2019). *Minju Kim Seoul Fall 2019 collection*. Vogue Runway. <https://www.vogue.com/fashion-shows/seoul-fall-2019/minju-kim/slideshow/collection>
- Köhler, C. (1963). *A history of costume*. Dover Publications.
- L'association de l'Édit de Roussillon. (n.d.). *La mode à la Renaissance*. <https://associationedit.fr/la-mode-a-la-renaissance/>
- Lacetulle. (2019, February 25). *Are there any Renaissance-themed gowns you like?* Tumblr. <https://lacetulle.tumblr.com/post/619105635767910400/are-there-any-renaissance-themed-gowns-you-like-i>
- Leed, D. (2002). *The well-dress'd peasant: 16th century Flemish workingwoman's dress*. Costume & Dressmaker Press.
- Leed, D. (n.d.-a). *Working women's dress in 16th century Flanders*. Elizabethan Costume. <http://www.elizabethancostume.net/lowerclass/flemish-dress.html>
- Leed, D. (n.d.-b). *What fabric should I use? A guide to buying fabric for 16th century costume*. Elizabethan Costume Page. <http://www.elizabethancostume.net/periodfab.html>
- Lubomirska, I. (n.d.). *An exploration of 16th century French dress* (p.3). French Renaissance Costume. <https://frenchrenaissancecostume.com/>
- Maniacal Medievalist. (2012, September 29). *16th century Flemish (Netherlandish or Dutch works well too) partlet*. WordPress. <https://maniacalmedievalist.wordpress.com/2012/09/29/16th-century>
- Merriam-Webster.com Dictionary, (n.d.). Just-world tucker, *Merriam-Webster.com Dictionary*, Retrieved April, 08, 2025, from Merriam-Webster, <https://www.merriam-webster.com/dictionary/tucker>.
- Ok, M. (2016). Giyilebilir sanat bağlamında 'ruff yaka'. Yedi: Sanat, Tasarım ve Bilim Dergisi, 16, 65–73.
- Ontre. (n.d.). *Women's apparel 2025 spring new collection, Valentine's Day black collar*. SHEIN. <https://m.shein.co.uk/Ontre-Women-s-Apparel-2025-Spring-New-Collection-Valentine-s-Day-Black-Collar>
- Pinterest. (n.d.). (Pin image). Pinterest. <https://kr.pinterest.com/pin/123567583523038389/>

- Pourbus, P. Portrait of a woman in a black dress. (2025, May 10) In *Wikimedia Commons*. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Circle_of_Pieter_Pourbus_Portrait_of_a_Woman_in_a_Black_Dress.jpg
- Ringgaard, M. G. (2014). Silk knitted waistcoats – A 17th-century fashion item. In M. Ringgaard, T. E. Mathiassen, M.-L. Nosch, K. Toftegaard, & M. Venborg Pedersen (Eds.), *Fashionable encounters: Perspectives and trends in textile and dress in the early modern Nordic world* (Vol. 1, pp. 73–105). Oxbow Books.
- Rosenthal, M. F. (2009). Cultures of clothing in later medieval and early modern Europe. *Journal of Medieval and Early Modern Studies*, 39(3), 459–481. <https://doi.org/10.1215/10829636-2009-001>
- Sturtewagen, I. (2016). All together respectably dressed: Fashion and clothing in Bruges during the fifteenth and sixteenth centuries (Doctoral dissertation, University of Antwerp). University of Antwerp. <https://repository.uantwerpen.be/docman/irua/2cb264/11226.pdf>
- The Collar Collection. (n.d.). *Fashion 2023 white fake collar for women*. Shopify. <https://thecollarcollection.com/products/fashion-2023-white-fake-collar-for-women>
- The Metropolitan Museum of Art. (n.d.). Chemisette (French, 18th–19th century). The Costume Institute. New York, <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/98257>
- The Oxford English Dictionary Vol VII (1913), Just-world partlet. In *The Oxford English Dictionary*, September, 04, 2025, from <https://archive.org/details/in.ernet.dli.2015.99996>
- Trojanowski, J. (2020). The market paintings of Pieter Aertsen and Joachim Beuckelaer: Reflexy-const, recognition and the pursuit of the “real”. *Intaglio*, 2, 1–21.
- Ydeneya de Baillencourt. (n.d.). *Simple partlets*. Sarta de Donna. <https://sartadedonna.wordpress.com/tutorials/simple-partlets>